

Demonstratierecht Nationaal en Internationaal:

De informatie in dit document is afkomstig van de Raad van Europa, the Guide of the "Venice Commission", het Europese Hof voor de Rechten van de Mens en de Nederlandse "Guide Line" voor demonstratierechten. Deze Nederlandse Guide Line is door burgemeesters opgesteld en onder andere gebaseerd op jurisprudentie van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens.

Het demonstratierecht is een basisrecht voor een democratische rechtstaat

Artikel 9 en 7 van de Grondwet en het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens omschrijven het Recht op vrijheid van meningsuiting tijdens een vergadering, een verzameling van mensen, of een betoging en het Recht tot vereniging. Deze zaken staan ook vermeld in het Internationaal Verdrag voor Burgerlijke Politieke Rechten (BUPO).

Planning van een demonstratie:

Burgers hebben de vrijheid om een demonstratie te plannen en voor te bereiden. Het plannen en bekend maken is een onderdeel dat beschermd moet worden. **Het slechts aankondigen van een demonstratie is voldoende.**

Er bestaat **alleen een informatieplicht** en gemeente en Politie moeten de betoging op degelijke wijze faciliteren.

Een **vergunning** voor demonstraties is grootschalig door het Europese Hof verboden.

Er moeten waarnemers naar landen worden gestuurd die Internationale mensenrechten op grove schaal schenden.

Melding van een demonstratie:

Het meldingsproces mag volgens de Raad van Europa **niet onnodig belastend** zijn voor de organisator.

Een Overheid moet hier ook tijdig een reactie op geven en een termijn vaststellen waarin een gemeente **vooraf** eventuele beperkingen moet specificeren.

Een burgemeester mag geen plaats, vorm en omvang bepalen, dit is in strijd met het recht. Een locatie kan alleen door een burgemeester worden bepaald als de Openbare Orde verstoord zou worden.

Het opleggen van bijvoorbeeld een 1,5 meter maatregel is niet toegestaan.

Eén persoon die een mening uit is geen demonstratie; de Wet Openbare Manifestaties is hierop niet van toepassing.

Noodverordening:

Het uitvaardigen van een Noodbevel/Noodverordening door een burgemeester is niet toegestaan.

Dit mag alleen **bij ernstige wanordelijkheden of een ramp** of de vrees voor het ontstaan hiervan, plotselinge concrete en actuele ernstige dreiging van - of aantasting van de Openbare Orde, of dreigend gevaar voor mensen, dieren, of zaken.

De Wet Openbare Manifestaties (WOM) mag niet voldoende handvatten krijgen om dit gevaar te beperken omdat zij al over genoeg mogelijkheden beschikt om een demonstratie te reguleren of zelfs te verbieden.

Een Noodverordening is in zijn geheel dus niet nodig.

Over het algemeen moet zeer terughoudend worden omgegaan met het toepassen van noodbevoegdheden.

Mocht men deze toch willen instellen, **dan geldt een vereiste van publicatie en bekendmaking vooraf.**

Internetproviders mogen **niet oproepen tot het beperken van een demonstratie** volgens het Europees Recht.

Restricties vanuit de Overheid:

Kritiek op de Overheid mag **nooit** als reden worden gebruikt om beperkingen op te leggen. Artikel 11 van het Verdrag stelt dat er ook nooit inmenging kan worden gedaan op basis van een eigen opvatting van de Regering. Het afwegingskader voor demonstraties zegt dat het **op inhoud** beperkingen stellen of het verbieden ervan discriminatie is en niet toegestaan.

Een demonstratie moet gehouden kunnen worden op de locatie die de organisatie wenst en op welke manier en welke tijd. De regel waartegen zij demonstreert mag **nooit** worden gebruikt als regel om de demonstratie te voorkomen. Alleen om praktische redenen kan er eventueel een beperking worden ingesteld. Spontane en niet aangemelde demonstraties **zijn toegestaan** als onderdeel van een gezonde democratie en ook deze **moeten gefaciliteerd en beschermd worden**.

Geluidsversterking, volgauto's of een podium zijn vervlochten met de vrijheid van betoging, een vergunning hiervoor **kan niet worden geweigerd**. De vrijheid om je te uiten **moet onbeperkt zijn** en ingrijpen door Wetshandhavers is alleen in uitzonderlijke gevallen proportioneel.

Beperkingen voor agenten:

Agenten mogen tijdens een betoging geen gezichtsbedekking dragen.

Inzet van Undercoveragenten moet uitzonderlijk zijn, uitsluitend bij Wet geregeld - en is in basis niet toegestaan, behalve wanneer men strafbare informatie wil verzamelen of **concrete, strafbare feiten**.

In alle gevallen moeten dergelijke praktijken worden onderworpen aan strikt en onafhankelijk toezicht.

Het gebruik van provocateurs en het opzettelijk infiltreren en provoceren door de Staat is **niet toegestaan**, aldus de Raad van Europa. **Dergelijke personen en opdrachtgevers dienen strafrechtelijk te worden vervolgd.**

Wet op de Privacy:

Het verzamelen van informatie bij gebrek aan concreet Strafrechtelijk onderzoek, vormt inbreuk op de privacy van deelnemers. **Gebruik van camera's, opvragen van een ID of nummerborden noteren is daarom niet toegestaan.** De Politie moet een gegronde reden hebben om naar je ID te vragen en moet het **strafbaar feit kenbaar maken waarvan je wordt verdacht**. Een betoger kan zich eventueel beroepen op zijn zwijgrecht en is niet verplicht om mee te werken aan zijn/haar eigen veroordeling (Artikel 29 Wetb. v. Strafr.).

Kleding en identificatie Wetshandhavers:

Uitrusting en het soort uniform van agenten, het aantal zichtbare agenten, voertuigen of materieel, moeten rustgevend zijn. Aanwezigheid van bepaalde eenheden geeft namelijk spanning. **Terughoudendheid hierin is een eis**. Agenten moeten **zichtbaar individuele identificatie** dragen of **tonen** zoals bijv. een nummer.

Dit mag niet afgedekt worden. Een agent dient zich **te allen tijde** te legitimeren als hierom gevraagd wordt.

Indien een agent dit pertinent weigert, zouden burgers **kunnen** besluiten een burgerarrest te initiëren.

Artikel 666 van het Burgerlijk Wetboek (BW) zegt dat er onderscheid tussen burgers en Wetshandhavers moet kunnen worden gemaakt. Bij twijfel in geval van calamiteiten **moeten agenten aantonen** dat zij onschuldig zijn.

Inzet van camera's:

Gebruik van beeldopnames voor identificatiedoeleinden met inbegrip van gezichtsherkenningsoftware moet worden beperkt tot die omstandigheden daar waar **daadwerkelijk** strafbare feiten plaatsvinden, of **degelijk vermoeden bestaat van dreigend crimineel gedrag**.

Digitale beeldopnames door autoriteiten en het openlijk toezicht op deelnemers moeten strikt worden gereguleerd en een gepubliceerd beleid volgen. **Verborgen toezicht is niet toegestaan**.

Digitale beelden van organisatoren/deelnemers mogen niet worden opgenomen, behalve als hier wettelijke bevoegdheid voor is of als er een **concrete verdenking** bestaat. Geheime surveillancemethoden mogen alleen als er **duidelijke aanwijzingen zijn** van onwettige activiteiten die plaatsvinden zoals geweld of gebruik van vuurwapens.

Men moet misbruik van opnames en het maken van digitale beelden met het oog op identificatie adequaat waarborgen. **Gegevens uit deze beelden zoals details van personen, mogen niet worden bewaard.**

Verspreiding van demonstranten:

Het uiteen drijven van demonstranten **moet een laatste middel zijn** en verspreiding van mensen is niet toegestaan, tenzij er een onmiddellijke dreiging is van geweld.

Demonstranten mogen niet worden verrast - en het is altijd beter om deze op natuurlijke wijze te laten verspreiden. Verspreiding kan noodzakelijk worden geacht voor de openbare orde, gezondheid, e.e.a. afhankelijk van locatie, omstandigheden en grootte van een demonstratie.

Ingrijpen mag pas nadat er eerst op een normale manier gepoogd is om een probleem op te lossen.

Als de betoging op een veilig locatie plaatsvindt en weinig tot geen gevolgen heeft voor rechten en vrijheden van anderen, moet de Politie betogers toestaan om te blijven om met hen te praten over de duur van hun verblijf.

Het beëindigen door een burgemeester is een uiterst middel en in strijd met het Internationaal Recht.

Een zittende demonstrant mag nooit worden geslagen, hierop staat Strafrechtelijke vervolging.

De Politie moet altijd de-escalerend en terughoudend optreden.

Controles door de Politie:

Controles, doorzoekingen, het afsluiten van wegen, aanhoudingen op weg naar - en van demonstraties valt onder de Wet Openbare Manifestaties en is **niet toegestaan** - en dus ook niet meer van toepassing **als je daar weg bent.**

Deelnemers mogen niet worden tegengehouden, gefouilleerd, gecontroleerd of vastgehouden, voorafgaand aan - of op weg naar een demonstratie, tenzij men **concreet bewijs heeft voor dreigend geweld.**

De Staat mag niet optreden om personen te beletten deel te nemen aan een demonstratie door bijvoorbeeld treinen tegen te houden - **de toegang tot de plaats van de demonstratie te beperken** - of administratieve obstakels te hanteren op grond van mogelijk strafbare feiten.

Alleen bij concreet gevaar, dreigend geweld of ander misdrijf, kan overwogen worden om actie te ondernemen.

Zelfs als een demonstratie plaatsvindt in strijd met lokale wetgeving maar verder vreedzaam is, moet de reactie van de Politie worden geleid **door non-interventie of de-escalatie** middels dialoog, overreding of onderhandeling.

De reden om iemand aan te houden, vast te houden of spullen te doorzoeken, **moet specifiek op de persoon gericht zijn i.v.m. verdenking** en niet omdat deze deelneemt aan een demonstratie.

Iedereen fouilleren is niet toegestaan.

Politiegeweld:

Voordat Politie kiest voor gewelds - of verdedigingsmiddelen, moet duidelijk zijn of dit noodzakelijk en proportioneel is.

Geweld moet evenredig zijn en de mate waarin dit wordt toegepast moet **minimaal zijn** om het beoogde doel te bereiken. **Men moet demonstranten eerst meerdere keren waarschuwen.**

Wapengebruik, bevelslijnen en waarschuwingen moeten altijd volledig worden gedocumenteerd voor evaluatie.

Geweld mag alleen zeer restrictief worden ingezet en nooit rechtstreeks tegen een persoon worden gebruikt.

De VN-basisbeginselen bepalen dat bij het uiteendrijven van demonstraties die onrechtmatig zijn maar geweldloos, **Wetshandhavers gebruik van geweld dienen te vermijden - of tot een minimum te beperken.**

Alleen bij wijze van uitzondering, kan na aankondiging enig geweld gebruikt worden.

Geweld moet aan Internationale normen voldoen en zo min mogelijk schade aanrichten.

Schadelijke technieken, waterkanonnen, wapenstokken, pepperspray, traangas en andere chemische middelen, minder dodelijke projectielen zoals rubberen kogels, paarden en honden, mogen alleen worden toegepast **ná besluit van het hoogste commandoniveau > een burgemeester/veiligheidsregio.**

Willekeurige middelen als pepperspray, traangas of waterkanonnen mogen alleen worden gebruikt voor verspreiding en niet wanneer mensen het terrein niet kunnen verlaten - en ook alleen als geweld een zodanig niveau heeft dat het richten op personen die betrokken zijn bij het geweld, geen of onvoldoende reactie geeft.

Pepperspray of andere chemische middelen mogen ook alleen worden gebruikt wanneer het gedrag van personen een ernstig risico vormt voor de Openbare Orde - of de fysieke integriteit van politiemensen bedreigd wordt. Als deelnemers geraakt worden **moeten er middelen beschikbaar zijn** om mensen hiermee te behandelen, **dit is een plicht van de Politie.**

Schadecompensatie Artikel 7 van de Politiewet, zegt dat er een rechtmatig doel moet worden gediend en dat proportionaliteit en subsidiariteit **moeten** worden nageleefd.

Alle geweldsmiddelen moeten strikt worden gereguleerd en geregistreerd om te weten hoeveel hiervan gebruikt is. Tasers mogen alleen worden ingezet in geval van reële en onmiddellijke dreiging voor het leven of een risico op ernstig letsel, **wanneer andere methodes niet meer volstaan.**

Geweld mag nooit tegen de hele massa worden gebruikt en geweld en wapenstokken mogen nooit tegen vreedzame demonstranten worden gebruikt. Hierop staat Strafrechtelijke vervolging.

Dergelijke opdrachten mag je ook niet aannemen als Wetshandhaver.

Vuurwapengebruik in de vorm van "potentieel dodelijk wapen", is geen geschikt tactisch instrument voor het controleren of verspreiden van betogers.

Willekeurig schieten op een menigte is altijd onwettig en strafbaar.

Er moet **altijd minimaal geweld worden gebruikt**, zelfs in de context bij niet vreedzame demonstraties. Opzettelijk dodelijk geweld is alleen legaal wanneer het strikt of onvermijdelijk is om een ander leven te beschermen tegen onmiddellijke dreiging.

Volgens de Raad van Europa **volgt altijd vervolging wanneer verwondingen of sterfgevallen gevolg zijn van geweld**, en moet een onafhankelijk, open, snel en doeltreffend onderzoek worden ingesteld.

Arrestaties:

Het arresteren van betogers of strategieën waarbij betogers in een afgesloten gebied moeten blijven (cattling), moet over het algemeen worden vermeden **omdat er geen onderscheid gemaakt kan worden tussen deelnemers en niet-deelnemers - of tussen vreedzame - en niet-vreedzame demonstranten.**

Een absoluut "cordon" dat geen uitgang uit een bepaald gebied toestaat, **schendt de individuele rechten op vrijheid en bewegingsvrijheid.** Wanneer dit wordt gebruikt **moet dit voor de kortst mogelijke termijn zijn.**

Cattling mag niet worden gebruikt voor het verzamelen van informatie over deelnemers die op deze manier zijn vastgenomen en worden gedwongen persoonlijke info vrij te geven om het ingesloten gebied te mogen verlaten.

Massa-arrestatie:

Massale arrestaties moeten worden vermeden. Volgens Internationale Mensenrechtenwetgeving wordt dit als willekeurig beschouwd en is dit in strijd met het Onschuldspresumptie.

Massale vrijheidsberovingen voor mensen die de Wet hebben overtreden, mogen niet worden uitgevoerd alleen omdat de Politie over onvoldoende middelen beschikt.

Er bestaat een hoge drempel voor arrestatie en detentie van betogers - er moeten concrete verdenkingen bestaan.

Dit zijn zo de belangrijkste aspecten wat betreft het demonstratierecht.
